

Č. K. Državno Odvjetništvo u Šibeniku
 I. R. Procura di Stato in Sebenico
 Stiglo dne... 19/12... cat 10 art. pod.
 Prve mo li... 04... ura... md.
 Primjer... Šibenik, 19. prosinca 1907.
 tsepl... Rubr... Alleg...

Br. 42.

God. I.

Kremenjak

Politički list za interese grada Šibenika i okolnih sela.

Kremenjak izlazi svaki četvrtak. Pretplatna cijena na godinu 3 Krune. Na pò godine Kruna 1.50 para. Pretplate i pisma šalju se uredništvu
 Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. Pojedini broj 4 pare (2 novč.)

Poslovni broj Pr. VI 14/7

U ime Njegovog Veličanstva Cara I

Č. K. Sudski Dvor I molbe u Šibeniku, kao nadležan Sud u tiskovnim poslovima, riješavajući prijedlog ovog č. k. Državnog Odvjetništva od 12 Decembra 1907 posl. br. Ss 14/7, u nejavnoj sjednici

SUDI.

I. Sadržaj onog dijela dopisa pod naslovom „Kremenjak u Otadžbini“, koji počimlje sa riječi „to je bosansko“, a svršava sa onom „i djeca“, koji je tiskan u II stupcu treće stranice časopisa „KREMENJAK“ br. 41 objelodanjena u Šibeniku na 12 Decembra 1907, u štampariji Ivana Staglinatz, pod odgovornim urednikom Nikom Marinkovićem, sadržava skrajnosti zločinstva smetanja javnog mira predviđenog u §. 65 sl. a) K. Z.; a tako isto i sadržaj dopisa „Osude u Bosni“, koji počimlje sa riječi „Urednik Banjalučke“, a svršava riječima „pravničke prakse“, tiskana u I stupcu četvrte stranice, u istom broju gorirečenog časopisa.

II. Potvrđuje se obavljena zapljena i zabranjuje se daljnje razpačavanje zapljenjenih dopisa.

III. Naredjuje se uništenje primjeraka zapljenjenih i koji bi se kašnje zapljenili i rastavljanje dotičnog štamparskog sloga te objelodanjenje ove osude u susljednom broju gorirečenog časopisa i u Objavitelju Dalmatinskom.

RAZLOZI.

Sadržajem zapljenjenih dopisa nastoji se razdražiti na prezir i mržnju proti upravi Austro-Ugarske Države u Zaposjednutim zemljama.

S toga i dosljedno §§. 36 37 Zakona o štampi i §§. 485; 486; 493 K. P. opravdana je gornja osuda.

Č. K. Okružno Sudište odio VI
 Šibenik, 13 Decembra 1907.

Benković.

Justitiam regnorum fundamentum?

U našoj se duši radja sumnja o značenju tih riječi, pak zato postavismo preda nje upitnik.

Dok još sjedjasmu u školskim klupama učiše nas, da te riječi u kojem mu drago slavenskom jeziku u prevodu znače: *Pravica temelj državâ*. I mi vjerovasmu.

Tijekom godina prateći događaje u Austro-Ugarskoj monarhiji, pa i prevrćući historiju raznih slavenskih naroda, stala se u nama radjati sumnja, da li nas naši učitelji ne učiše naopako hotice, ili moguće i sami biše prevareni. Ova nam se sumnja morala još više povećati, kad stadosmo sravnjivati historiju naroda njemačkog i njemačkih husara u plemićkim odorama mađjarskim i u toj sumnji uzemosmo tražiti, kako glasi u njemačkom jeziku prevod gornjih riječi, koje se u sred bijeloga Beča zlatom sjaju. I nadjosmo da Nijemac gornje tri latinske riječi prevadja u svoje tri tvrde njemačke riječi i da one glase: *Macht vor Recht!* U našim mekim slavenskim jezicima, a tako i našem hrvatskom, to hoće reći: *Sila nad pravo!*

Ova činjenica nas je obezumila, te mi dugo stajasmu neodlučni, komu sad da vjerujemo? Našim bivšim

učiteljima ili Nijemcima i njihovim hrabrim husarima? Da pravo rečemo, naša je simpatija sva bila za riječi: *Pravica je temelj državâ*, jer su mekše i ugodnije pa i slavenskoj našoj čudi pristalije; al snaga logike i rukopipateljna realnost nadjačala je našu simpatiju i mi morasmo i moramo da vjerujemo tvrdim granatirima i hrabrim husarima, koji svugdje gdje dodju kundacima pišu po našim pragovima i po ledjima: *Macht vor Recht!*

I zbilja je tako! Jer gledajući, što se događja po Austriji: po Galiču, po Českoj-Moravskoj, po Sloveniji, Trstu, Istri i Dalmaciji; gledajući, što se događja po Ungariji: po oblastima slovačkim, srpskim, rumunjskim i ostalim; što se događja po Hrvatskoj, u slobodnom hrvatskom saboru; što se događja napokon i u zemlji su dva gospodara... eh! kad gledaš sve to, moraš vjerovati, da tvrdi granatiri i hrabri huszari dobro rekoše, kad latinska zlatna slova prevedoše u tvrdi: *Macht vor Recht!*

To će reći: *Sila nad pravo!* — A kad pogledamo naše kuće i sve oko kuće; kad pogledamo u prošlost i budućnost; kad pogledamo sadašnjost i naša ledja — onda to znači: *Čuvajte s puta, slavenska pseta!*

Haj to u nas prevedi latinski, izaći će ti opet: *justitia regnorum fundamentum.*

Čudnovato!

OBZNANA.

Nj. V. Naš Premilostivi Vladar Previšnjom Odlukom 26 novembra udostojio se je narediti da se oprosti kazna, daljna istraga i produljenje službovanja I. svima koji su do 2 decembra 1907 bili osudjeni radi bjegunstva novačenja, ili se za to nalaze pod istragom, ili moraju služiti preko dužnosti. Tako isto onima proti kojima se postupa radi bjegunstva koje je slijedilo prije 2 decembra 1907, ili očekivaju da se proti njima postupa ili da im se produlji službena dužnost, uz uvjet da se podvrgnu dužnosti novačenja ili službovanja na koju su držani te se u svrhu prikažu lično do 1 decembra 1909 Kot. Poglavarstvu one općine gdje imaju zavičajno pravo.

Oni koji se vrata u domovinu a budu unovačeni prije nego bi svršili treću levu dužni su izvršiti redovitu službu, oni pak koji bi bili svršili treću levu, budu li unovačeni, dužni su služiti do 31 decembra one godine u kojoj navršše 33 godinu života, i u tome vremenu izvršiti ili nadoknaditi neizvršenu prezentnu službu i vježbe što padaju u preostalo vrijeme službe.

Izvršiva štamparija Ivana Staglinatza — Šibenik.
 100 KOMADA POSJETNICA od 1. do 2. Kr.

2. Od 2 decembra 1907 oprašta se daljna kazna pripadnicim domobranstva koji se nalaze u zatvoru jer se nijesu odazvali zapovjedi sazivanja ili jer su dezertirali da se neodazovu toj zapovjedi.

Oprašta se daljna istraga i kazna svim pripadnicima domobranstva koji su pod istragom radi spomenutih kažnjivih djela prije 2/15 1907, bilo da se proti njima kazneno postupa ili očekuju to postupanje ili kaznu, i to onima, koji se još ne nalaze pod istragom uz uvjet da se od 2/12 1907 najdalje do 1/12 1909 lično prijave kod koje civilno ili vojničke oblasti da budu amnestirani

Oprost istrage i kazne nevrjedi za one koji su krivi zločinstva ili prestupka po §. 6 Zak. 28/6 1890 D. Z. L. Br. 137.

Oni koji su molili za amnestiranje a bili su ispisani kao dezertirci imaju se smatrati da su izgubili saržu.

Amnestiranim osobama uračunat će se interkalarno vrijeme dezertovanja u vrijeme službe. Neizvršena prezentna služba i vojničko izobraženje od 8 sedmica imaju se nadoknaditi tekom ukupnog vremena službe.

3. Ako druga kažnjiva djela sutječu onima na koje se osvrće amnestija, to ne isključuje dotičnike od amnestije, ako nijesu još bili osudjeni, ali ostaju odgovorni za ta druga kažnjiva djela. Naprotiv nemogu biti amnestirani oni koji su bili u isto doba već osudjeni radi zločinstva na koje se osvrće amnestija i radi kojeg drugog kažnjivog djela; za te osobe kao i za one koji su za prvi put dezertirali od prezentna ili vanredne aktivne službe, može se predložiti pomilovanje ako opstojnosti dostojne obzira.

BECK v. r.

II. RAZGOVOR

IZMEDJU KREMENJAKA I SLEVENJAKA.

Krem.: Dakle, šta je? Je li šta prudio zadnji naš razgovor?

Slev.: Naš zadnji razgovor učinio je, da se poviše njega zamislim.

Krem.: Je li? a kako to?

Slev.: Tvoje riječi — na prvi mah onako — nijesam bio sasvim razumio, niti svatio što hoćeš da njima kažeš; a kad sam od tebe otišao, zamislio sam se, pak sam sve u sebi opetovao tvoje riječi, a najviše su mi se zasjekle u pamet i uprav mi zujile u ušima one riječi, kad si kazao, da smo svojim uličarskim činom narodnu čast izjednačili sa razbijanjem stakala. Te su me riječi poslije, kad sam ih svatio, strašno mučile; sve me je nešto peklo u duši; grizao sam se u sebi i, prolazeći ulicom kroz svijet, počeo sam se stiditi sam sebe i svoga čina. (*Slevenjak pri tim riječima stisne šake i usne i digne oči u zrak.*)

Krem.: Govori, govori! Meni te je drago slušati.

Slev.: Nijesam vidio časa doći kući, jer mi se činilo, da oči sviju padaju na me, kao da me kore, što sam tako ponizio uprav ono, što sam toliko ljubio i ljubim, da bi za to život pregorio. — Činilo mi se, da ti ljudi oko mene govore one iste tvoje riječi i da mi vele: evo, i ono je onaj, koji je našu narodnu čast izjednačio sa razbijanjem stakala. Ja sam više trkao nego hodao kroz svijet, jer me je užasno u prsima palilo, i nijesam vidio časa doći kući.

Krem.: Ti ćeš mi oprostiti, ako su te one moje riječi toliko uznemirile. Ja nijesam htio, da te stavim na kakve muke. Ja sam samo htio, da te uvjerim, kako onaki čini nijesu dostojni ni pojedinih ljudi ni naroda.

Slev.: Bože moj, ja sam onda mislio, da činimo

djelo, rad kojeg će nam cio Šibenik odobravati kao braniocim narodne časti; da će sve hrvatske novine o tome pisati i slaviti nas kao narodne junake — a kad tamo, niko ni mukaet; pa i oni od naše stranke muče kao zaliveni; ne samo, nego moramo sad da na sebi čutimo, kako smo učinili stvar malo dičnu, toliko malo dičnu, da se moramo stiditi. A niko, da nam reče koju utješljivu riječ; niko da se za nas zauzme. Sam, brate, ti — ako si nam i rekao onako otvorenih i teških al poštenih i iskrenih riječi — opet si nas utješio, kad si nam kazao i priznao, da nas je i pri tom uličarskom djelu vodila plemenita želja i rodoljubno čutstvo, a da nijesmo tu išli kao kakvi zlikovci samo za to, da činimo zlo iz naslade i kao iz neke svoje duševne potrebe.

Krem.: Ne, ne; ja sam odmah kazao i opet kažem — vi ste mislili da činite stvar lijepu; onaj tren kod vas nije bilo nikakvih ružnih, niskih, zločestih ili zločinstvenih raspoloženja. Ono je bilo djelo vašeg krivog odgoja, što ste ga primili u svojoj stranci od vaših duševnih otaca; djelo, na koje vas je podžegao i rinuo časoviti i nagli rodoljubni plamen, koji kod vas neplane svijetlim sjajem, da vam pred vama svijetli da vidite, nego vam bukne gustim crnim dimom, da vam zastre vid i pogled, pomračí um, odnese vam i ono malo potrebite prisebnosti i onda pravite djela bezsvijesno, u duševnoj magli, za koja taj čas neodgovate. — Razumiješ li me?

Slev.: Razumijem. A — nu-de! Kad si na tome, reci mi, bi li nas ti našao krivima i našao da zaslužujemo biti i osudjeni i je li imao pravo poglavar, kad nas je onako osudio i oglobio?

Krem.: Na to je, dragi moj, malo oteško odgovoriti i pačati se u tudje uredovanje i tudje pravo. Tu bi trebalo prije svega obući se u haljine jednog c. k. poglavara i naći se na njegovom škakljivom položaju, pod pritiskom stranačkih i političkih prilika; pri tom uzeti u obzir stupanj ili jačinu liberalnosti, duševne neodvisnosti, nepomučen pogled, koji sa stanovite visine razabire i brzo se snalazi, kako da se u kojem momentu najzgodnije i s uspjehom podnese; opetujem ti riječ s uspjehom i naglasivam ti, da nemislim na uspjeh u kazni, nego na uspjeh u odgoju. Za to neću kritikovati njegovo sudjenje, nego ću ti samo reći evo šta: Sve starije, koji su bili s vama uz rame ili iza ledja, osudio bih najstrože i u njima kaznio krivnju njihovu i krivnju vašu. Vas mladje uzeo bih preda se kao otac djecu, iznio vam vaš čin pred oči, njegovu nedostojnost, uzvišenost časti narodne, narodnog obraza, plemenitost, uzvišenost, uprav idealnost onih lijepih i divnih, onih slatkih i nadnaravnih osjećaja, kojima nam dušu i sree napunja čista ljubav prama domovini, pram rodjenoj grudi; nastojao bih pobuditi u vama uporedjenje izmedju niskoće vašeg čina i nedostojno-ti njegove prama visini i uzvišenosti domovinskog ideala; pobuditi u vama odvratnost i stid s djela počinjenog — i kad bih to uspio, onda bih vam dao ruku uz poštenu riječ, da takova šta nećete nikad više učiniti, ne od straha ispred kazne, neg od bojazni, da svetu narodnu stvar, narodnu čast, narodni obraz nebi i nehote ikad više izveli na ulicu i tu je uz zveku razlupanih stakala i fenjera kao kakovu propalu eurentinu vukli od jednog kraja do drugoga. — I mislim, da bih uspio, da bih vas predobio.

Slev.: Bi! Vjeruj Bogu, bi!

Krem.: Dakle, ja nebih pred vas stao kao c. k. poglavar, kao ukočeni politički činovnik, već kao otac, kao uvrijedjeni rodoljub, kao patriot. Bio Hrvat ili Srbin, to ne mari.

Slev.: Ti govoriš izvrsno; to su riječi prave i poštene; riječi od čovjeka i rodoljuba. Ja tako nijesam još čuo govoriti.

Krem.: Vjerujem ti; a vidiš, u našem društvu se ovako više puta govori; u ostalom, pošten čovjek nemože govoriti neg ovako. Samo politički trgovci i špekulanti drukčije govore.

Slev.: A ne znaš, da sam u našem društvu stoput čuo govoriti, da ti nijesi Hrvat.

Krem.: Je li? a šta ti veliš?

Slev.: Boga mi, bolji si neg oni, kad tako divaniš. Stid ih bilo!

Krem.: Znaš, šta ću ti na to reći. Nevjeruj ni meni!

Slev.: Zašto? — Tebi nevjerovati?!

Krem.: Ne; ni meni, ni ikome. Bog ti je dao pamet, razum, da misliš i rasudjivaš, a da nevjeruješ s mjesta, ko ti reče dvije lijepe riječi. Nekupuj odmah robu, koja ti se nudi; progledaj je dobro sa svake strane i promisli prije neg je uzmeš za dobru. Tako nevjeruj ni onima, koji ti nude lijepe riječi, koji ti slatko govore. — Promišljaj, prosuduj sve.

Slev.: I hoću, neboj se! — Sad ti vjerujem više neg prije; ti mi otvaraš oči.

Krem.: I nehodaj po svijetu slijepo i zatvorenih očiju, inače ćeš doći kući bez kape i razbijene glave. — A sad Bog!

Slev.: Bog! — A kad ćemo se opet razgovarati?

Krem.: Dodji, kad te volja.

DOPISI

P.-Luka.

Suvišan oprez. — U br. 39 cijenjeg „Kremenjaka“ bili smo mi potpisani izvijestili o utiscima našeg izleta. Smučeni dobivenim odgovorima tom prigodom, zaboravimo nješto zanimiva istaknuti. Evo sada zato prenosimo od riječi do riječi ono što nam ispričovijedao jedan iz mjesta.

Njegovo ondašnje pripovijedanje glasilo ovako: „Nikada neprežaljeni *bivši* gvardijan manastira Prvić-Luke, fr. C. S., imao i on, kao svi veliki ljudi, svoje „neobične kapricije: vrlo je volio *grlice*, on.

„Pošto su, kako i vi znate, *grlice* (velimo upravo: „*grlice*) ženskoga roda, naravno da nijesu smjele, redovno, oblijetati po manastiru; jer je u njemu, što je vrlo „promišljeno, klauzura za ženske stvorove, — van ako „nijesu to baš *slični* ženski stvorovi, kao što su, na „primjer, stavimo: muhe, buhe itd., koje, pa uz najstrože propise, ipak, bez kazni, prkose najskrupoloznijoj „klauzuri, a da je ne izlože.

„Da bude vuk sit i koza cijela, naš ti *bivši* gvardijan mislio, mislio, pa od jedne i smislio. Njemu se „ne dalo bez *grlica*, a opet *grlice* ne smiju u manastir.

„Kako će? Lako! Vrlo lako!

„Sagradio im lijepu, udobnu krljetku, u manastiru, „pri zemlji, gdje nije klauzura; otvorio na krljetki šesan „prozorić te ga ogradio gvozdenim šipkama, da ne bi „*grlice* izletjele, ili šta u krljetku uletjelo, pa ih preplašilo.

„Nesreća pako htjela, da je prozorić krljetke upravo gledao pram *javnome prolazu*, kako mi ovdje misli „mo. *Grlice* su, gospodo, bit ćete čuli, plahe i nježne „životinjice, pa bi ih ipak mogao koji bezdušnik preplašiti.

„Al nemajte brige! I za to se zauzetni *bivši* gvardijan postarao.

„Da nitko *grlicama* ne smeta, ogradio i zatvorio zidom onaj komad *javnoga zemljišta*, koji stoji pod pro-

„zorom krljetke; zemljište obradio, posadio; i to vam je „sada, gospodo, evo gledajte, malen, ukusan perivojić sa „svojim puteljcima i s jednom sjenicom, tamo u uglu, „za duševno odmaranje, ali još nije obavita zelenilom.

„Ode, na našu žalost, taj *vrijedni* gvardijan, pa „odoše i *grlice*. Krljetka ostala prazna, pusta, čemerna, „— tim više, što sadašnji gvardijan, fr. D. Š., ne mari „za *grlice*, već voli psiće, a i desni je prijatelj vrlocije- „njenog gosp. *Vinka Lozica*, ne znam, da li ga vi, go- „spodo, poznate. (Neznamo; javite nam, ko je to? Op. Ur.)

Radi toga mi ovdje velimo, da je *suvišan svaki oprez* oko krljetke, *sada*, i da bi ne samo dobro, već i *pravedno* bilo, da se onaj zid, koji, kako mislimo mi, „ogradjuje javno zemljište, **ukloni**.

„To zemljište rekbi da nije manastirsko, a ostane „li tako, naravno da mučke i vremenom postaje svoji- „nom onoga, koji ga je zidom ogradio.

„Što vi kažete na to, gospodo?“

„Mi ne kažemo ništa, dragi prijatelju, ali nama „se čini, da svoje treba čuvati, a u tudje ne dirati.““

Izletnici: Ja, Ti, On.

RAZNE VIJESTI.

Naše zapljene. I posljednji broj našeg „Kremenjaka“ bio je zaplijenjen na dva mjesta za to, što je tu bilo rečeno nekoliko riječi iskrenih i od srca o čestim zapljenama lista „Otažbina“ u Bosni. — Na drugom mjestu uzemo, kano ljudi humanih čustava i kršćanskog milosrdja, u pretres utamničenje i okovanje u verige i osude onih dičnih i uzornih srpskih rodoljuba u Bosni, Kočića i Kondića, koji su krivi za to, što ljube svoju rodnu zemlju, koju bi oni htjeli vidjeti sretnom i slobodnom, pa i prostom od svakog zla, kao n. pr. od kuge, glada, rata, zle godine, močvara, baruština, kuferaša i blata i — hm! i — a znaš — i — i, recimo, neuvedi nas u napast, toliko da možemo udariti tačku.

Jedino nam je žao, da ove zapljene, osim što nas koštaju novaca, pomrse nam busulu, pak neznamo, kako da spomenemo Bosnu ponosnu a da nam nebi uz to Drž. Odvjetništvo očepilo našeg malog „Kremenjaka“. — A još nam je žalije, što ono smokovog i tikvenog lišća, što mu nedalo slobodno preći granicu bosansku, neznamo sad kome bi dali.

Želite li? — samo izvolite! Ta, to je sve jedno, vi i — ; samo da neode utaman.

Minska politika u Austriji i u drugim državama. Općenito je poznato, da u Austro-ugarskoj monarhiji svaka akcija, bilo narodnopolitička bilo gospodarstvenopolitika, ili dodje kasno (ako ima biti dobra) ili je natražna, ili je direktno takova, da smeta razvitak korisnih ustanova. Dosta je nama imati na umu njezinu, malo gdje vidjenu politiku u pitanju naših jedrenjača pak sad opet naših parobrodarskih društava. Kako Austro-Ugarska u opće prednjači u sprečavanju i otežavanju trgovine, dokazuje i ovo: Prije nekoliko godina ona je ukinula tako zvani „Mahlverkehr“, jednu vrlo korisnu mjeru za unapredjenje mlinarstva. Dok je ova povlastica vrijedila, ugarski su mlinovi uvozili izvanjsku pšenicu, osobito iz Srbije, Bugarske iz Rumunjske, te nijesu plaćali carine u slučaju izvoza odgovarajuće tomu količine brašna. Francuska i Njemačka n. pr., premda neproizvadjaju toliko žitije da bi je mogle izvoziti vani, ipak gori rečenu mjeru podržavaju, a to zato, što im ova daje mogućnost da razviju jednu vrlo korisnu industriju t. j. mlinarsku. Mlinar u Francuskoj n. pr. uživa tromjesečni

carinski kredit na uvezenu pšenicu te je u opće oslobođen plaćanja carine, ako za 100 kgr. uvezene pšenice izveze van iz zemlje 50, 60 ili 70 kgr. brašna prema kakvoći. Isto tako i u Njemačkoj, koja je u tom pogledu uvozna zemlja prvog reda, dobiva mlinar 8.80 maraka za svakih izvezenih 100 kgr. finog brašna, ako je prije uvezao 100 kgr. pšenice i na nje platio carinu od 7 maraka.

Ovakvo čine ove, svakako trgovinski napredne i kulturne države, a u nas se Austrija i Ugarska međusobno obvezuju nevesti ponovo „Mahlverkehr“.

Zadnji Edisonov izum jest električni akumulator oko kojega je veliki fizičar neumorno radio tekom dugih godina. Edison je prikazao model toga akumulatora Društvu elektricista u New-Yorku i drži za stalno da je uspio sakupiti veliku množinu munjine u spravu preveć malene težine i objama. Na taj način će tekom vremena nastati velika promjena u sistemu spajajućih sredstava.

Predavanje prof. Masaryka u Beču. Bečko društvo abstinentnih žena pozvalo je profe ora Masaryka, da im drži predavanje. Masaryk se tome pozivu odazvao i predavao jučer u dvorani društva inženira i arhitekta. Tema njegova predavanja bila je „Etika i alkoholizam“. Dvorana i galerije bile su dubkom pune, a ljudstvo je upravo nagrnulo tako, da je redarstvo moralo zabraniti svaki daljnji posjet. Poslije predavanja prirediše mu slušači burne ovacije.

Hamburško pristanište je najveće pristanište u Evropi poslije Londona. God. 1906 ušlo je u Hamburg 31.564 brodova sa preko 22 milijona tona. Koliko se promet Hamburga povećao od 1870 vidi se po tome što te godine nije ušlo u luku već samo 10.177 brodova sa $2\frac{1}{3}$ milijona tona. Natovarenih brodova ušlo je godine 1906, ukupno 23.225 sa $17\frac{1}{2}$ milijona tona. Od brodova bilo je pod njemačkom zastavom 60%, pod engleskom 25% a ostalih 15% pod tuđjom zastavom. — Za ribolov ima Hamburg posebnu flotilju sastojecu od 22 parobroda i 122 jedrenjače.

Ocjene žetve na svijetu bile bi po francuskom stručnom listu „La gazette commercial“ slijedeće: *Dobra* je žetva u Algiru, Tunisu, Simeji, Australiji, Belgiji, Čilu; *dosta dobra* u Holandiji, Engl škoj, Portugalu, Egiptu, Indiji, Švajcarskoj i Španiji; *srednja* je žetva u Austro-Ugarskoj, Rusiji, Kanadi i Sjevernoj Americi; a *rdjava* u Srbiji, Turskoj, Bugarskoj i u Rumunskoj. U Francuskoj je većinom žetva dobra.

Universija u Kairu slavi ove godine 1000.godišnjicu svog opstanka. U ono doba kad je ova universija postala, u Evropi su se tek pojavljali znaci universitetskog života kao n. pr. velika škola u Salermu pod uticajem arapskim. Kao što je poznato Arapi prihvatiše u mračnom periodu srednjega vijeka staru kulturu Grka i rimljana njegujući je življe od samih bizantinskih grka. Dok su se u manastirskim školama po Evropi mogla dobiti štura znanja samo iz računa, gramatike, retorike i sličnih predmeta, saracenska je književnost obradivala sve grane nauke kojima se zanimahu grčki i rimski umovi. Dok se je grčka mudrost u Bizanciji gubila u sitnim i maglovitim prepirkam bogoslovije, saracenski se naučitelji posvetiše temeljnom proučavanju prirode i njezinih vječnih zakona, pa u tom pogledu pretekoše i najčuvenije naučitelje toga vremena. Jubilej universije u Kairu zanimljiv je s toga što iznosi pred nas čisto orijentalisku sliku. Universija je danas smještena u jednoj od najsta-

rijih kairskih zgrada, u El Azharu, a u toj se zgradi nalazi već od god. 988.

Nekadašnja njezina naučna slava propala je. Arapska nauka koja je nekad oplodila duševni život evropski razagnavši mrak što su širile manastirske škole, danas je utrnula a to s toga što nije bila kadra da se izbavi iz bogoslovske ropstva. Teologija je svojim mrakom ožvila i ostale nauke i koran je postao izvorom vaskolike mudrosti. U El Azharu molnica je u isti mah i učionica universije. Pod je pokriven rogožinama a djaci ulaze bosu u ovo svetište i po orientalskom običaju sjede u gomilicama oko svojih učitelja na zemlji. Nastavni su predmeti: Gramatika, vjeronauk, pravne nauke, logika, retorika i predavanje iz korana. Broj djaka je ogroman: prije nekoliko godina dostigao je 8000. Sa svih strana muhamedanskog svijeta dolaze u Kairo da pohađaju universiju koja se uzdržava iz bogatih zadužbinskih fonda.

Gospodarski i vinogradarski koledar za god. 1908. (Sastavio ga Stanko Ožanić, vinogradarski povjerenik e. kraljevskog namještništva u Zadru. Cijena 50 para. Izdanje Hrvatske knjižarnice u Zadru). Primili smo četvrti tečaj ovoga najboljega hrvatskoga koledara ove struke, pa smo sa zadovoljstvom konstatirali, da je isti opet znalno napredovao. Dobiva se u svim hrvatskim knjižarama, a stoji samo 50 para.

Da se nasmiješ ili zaplačeš:

(Prevod s Kineskoga)

(Mali sjedi s ocem za stolom i igra se srebrnim novcem. Na jedanput se zaustavi i zapita oca štijući s novca polako i teško).

Mali: Čaća, šta će reći (štije polako) *vi-ri-busun-itis?* — a ?!

Otac (dobre volje): To će reći: Nijemci i Madjari, udri složno po nama!

Mali: Ma je li po meni i po tebi, a, ćaća?

Otac: Ne, neg po nama Slavenima.

Mali: A zašto?

Otac: Nu! I ti ga pitaš čudno. — Zašto? — A zašto naši seljani tuku tovara, kad gone?

Mali: Oli smo mi Slaveni tovari?

Otac: A biće; - šta ja znam; - ajde nepitaj me više.

Mali: A zašto nismo mi Slaveni ljudi? — a pape?!

Otac (okrene glavu): Ajde bolan; — zove te mama; — daće ti bonbon.

Preporučujem št. općinstvu moju novu i bogatu

URARIJU I ZLATARIJU

— u gradu (Medjugarim) —

— CIJENE UMJERENE. —

Eugen Pettoello — Šibenik.

5-26

Božićne Pisme mogu se dobiti u štampariji

Ivana Sflaglinatz — Šibenik.

komad 3. novčića